

Posudek oponenta
na disertační práci studenta doktorského studijního programu Právnické fakulty UK
JUDr. Petra Tégl
na téma
Dobrá víra občanském právu
(Praha 2008, 223 stran)

I.

Téma zvolené autorem pro jeho disertační práci je nepochybně aktuální jak z hlediska času, tak z hlediska českého právního prostoru, který pro jeho autora představuje převažující vyústění jeho badatelských aktivit. Časově se v práci protínají vývojové proudy spojené s dobrou vírou, resp. na jedné straně tím, co determinuje její terminologické vyjádření, na druhé straně obsahem, který byl a je s dobrou vírou spojován. Tento vývoj směřuje – zatím, v proudy euronadšení a nadějí na jednotnou evropskou civilistickou kodifikaci – k výrazně odlišnému obsahovému pojetí i funkce dobré víry než je dosud zvykem v české terminologii, a současně přebírá koncepcce dobré víry typické pro francouzský Code civil. Tento kvas, jehož centrem je jediný právní termín, je zaměřen v evropských podmínkách v aktuální současnosti do rámce zejména oficiálního unijního projektu Common Frame of Reference, v českých podmínkách na dokončovaný text návrhu nového občanského zákoníku. Okolnosti chtěly, že oba projekty (ačkoli tendence ke sblížení obou přístupů je zřejmá) přijímají dobrou víru sice ve shodě jako obecnou civilistickou zásadu, nicméně se zřetelnými pojmovými i funkcionálními odlišnostmi.

Autor posuzované práce v této situaci neměl lehkou úlohu: existující nejednotnost pojetí předmětu disertace by byla za standardních okolností skvělou výzvou pro prezentaci zvládnutí metod práce s právem a metod výzkumu práva, u dobré víry však situace standardní zřetelně není: nezakotvenost dobré víry v evropském měřítku je natolik výrazná a týká se nejrozličnějších aspektů tohoto pojmu, že ani klíčové výstupy výzkumu dobré víry z pera reprezentativních týmů vedených významnými osobnostmi evropské civilistiky a komparistiky (srov. autorem citovaná publikace Zimmermann-Whittaker, Good Faith, 2000) nedospívají k jednoznačným jednotným závěrům a jsou nuceny konstatovat výrazné rozdíly ve srovnávaných národních, evropských a dílčích pojetích dobré víry.

Za dané situace i jen obecně poučený čtenář přistupuje ke studiu disertantovy práce s napětím, zda autor takto rozpracované téma zachytil zejména v klíčových bodech a směrech vývoje a dokázal dát vývoji dobré víry potřebné impulsy a směr podložené odpovídajícími metodami vědecké práce.

Po prostudování disertační práce s uspokojením konstatuji, že autor téma v jeho hlavních úskalích ovládl a práci dal pozoruhodný rozměr. Oceňuji zejména, že práce je zasazena svými východisky v základním výzkumu, autor však nezapře ani smysl pro praktickou civilistiku. Práce tím prochází jak teoretickými pasážemi, tak srovnávacími partiemi, jejich užití je však podřízeno zásadně praktickým otázkám kladeným životem civilistiky. Autorova řešení začínají a končí v oblasti života občanského práva. Jeho práce tím nabývá značné obecné, avšak zejména praktické hodnoty, která má ve svých dopadech, ale i v kladených otázkách blízko ryze praktickým řešením komentářové literatury, na rozdíl od ní však je strukturována nikoli podle pragmatických otázek, jak je přináší právní praxe, nýbrž podle vlastní autorovy vědecké systematiky.

II.

Disertační práce má svou cenu danou jejím uspořádáním podle klíčových otázek vyplývajících z „problému“ dobré víry, které nabízí k diskusi, nabízí však i vlastní odpovědi a usiluje důsledně o jejich praktickou verifikaci.

Dlužno dodat, že autorův přístup k diskusním otázkám se rozhodně nevyznačuje váháním a opatrností: autor dokáže zaujmout jasně formulované stanovisko prakticky ke všem otevřeným otázkám spojeným s dobrou vírou a jejím zakotvením a zejména praktickou aplikací, současně však toto stanovisko dokáže jednoznačně a na nezbytné úrovni odůvodnit.

Obsahově autor vychází z jednoho z hlavních dilemat dobré víry: dobré víry v subjektivním pojetí, akceptovaném českým občanským právem a vyjadřujícím nezaviněnou nevědomost o právních nedostatcích vlastního jednání, a v pojetí objektivním, korespondujícím spíše českému pojetí dobrých mravů. Současně se autor v základu svých úvah obsáhle věnuje i presumpci dobré víry, prostupující celé civilní právo (ale nepochybně i celý právní řád). Tyto základní otázky řeší v průběhu celé práce s dopady jak *de lege lata*, tak *de lege ferenda*.

Struktura práce je založena na výchozích úvahách o principu dobré víry včetně (velmi) stručného historického kontextu (kap. I), navazuje analýzou dobré víry v jazykovém pojetí i z pohledu práva (kap. II), aby pokračovala obecnou charakteristikou dobré víry, jak ji užívá české právo (s historickým exkursem do středního občanského zákoníku), zahraniční právní řády (oceňují jejich reprezentační soubor) a mezinárodní smlouvy a evropské harmonizační tendence (kap. III).

Následující kapitoly mají již praktické zaměření na dopad jednotlivých právních situací řešených prostřednictvím institutu dobré víry, s vyústěním zejména do právního stavu českého občanského práva *de lege lata*. V případě potřeby však autor tento záběr překračuje směrem ke komparatistice a obecně teoretickým úvahám (kap. IV-IX).

Je zřejmé, že práce je zakotvena především v aktuální současnosti českého práva: to demonstruje pozornost věnovaná v současnosti českou civilistickou literaturou a judikaturou roli dobré víry při nabývání věci od nevladníka nebo osoby, jejíž titul dodatečně odpadl (kap. IX, která patří v práci k nejrozsáhlejším a kterou práce vrcholí).

Jisté připomínky lze mít k vyváženosti práce:

Řešit problém dobré víry bez potřebného zachycení jejího historického vývojového kontextu lze jen obtížně na autorem vyhrazených třech stranách textu (subkap. 1.1). Ke cti autora ovšem zároveň dodávám, že v celé práci se k historickým konotacím vrací v případě potřeby a zejména v souvislosti se srovnávacími partiemi, které v částech, v nichž se dovolávají klasických civilistických evropských kodexů 19. století, představují z pohledu českého práva vždy též historicky zaměřený pohled.

V souvislosti s genetickým paradigmatem *mi - vedle větší pozornosti minulému vývoji - poněkud v práci chybí též větší pozornost věnovaná evropským, resp. mezinárodním projektům harmonizace, potažmo unifikace civilního práva, v nichž je dobré víře věnován velký prostor a které mohou za určitých okolností představovat určující směr vývoje civilního práva v evropském prostoru. Autor v těchto směrech akcentuje Landovy PECL (např. s. 117n., též s. 216) a nevěnuje pozornost novějším, resp. aktuálním projektům v této oblasti. Doporučuji proto, aby autor tento prostor vyplnil u obhajoby a charakterizoval pozici dobré víry v těchto aktuálních harmonizačně-unifikačních projektech vzhledem k možnostem jejího dalšího vývoje a nového zakotvení.*

Další připomínku k výstavbě práce lze mít k autorově metodě, kdy se opakovaně vrací k již posuzovaným tématům, informacím a úvahám (např. pasáže o dobré víře v obecném jazyce - kap. 2.3.4, kap. 2.5). Většinu těchto „návratů“ lze ovšem zřejmě odůvodnit autorovou snahou budovat další úvahy na vazbách na již řešenou či zmiňovanou tematiku.

K práci mám též dílčí poznámky:

- s. 125n.: Obsah kap. 4.3 o posuzování omylu by bylo zajímavé řešit za použití zásady rozumnosti.
- s. 162: Autor necht' doloží přesvědčivěji své tvrzení, že důkaz o dobré víře v civilním řízení by se vždy měl opírat o více důkazních prostředků, nikoli i jediný důkaz.
- s. 123: Posuzování plnění dlužníka postupiteli v situaci, kdy mu nebyla anotována nebo prokázána cese, jako jednání v omylu, se mi jeví v rozporu s pojetím omylu: v tomto případě jde o jeden ze dvou zákonem předvídaných standardních postupů a dlužník se následně těžko může dovolávat obecných důsledků omylu.
- s. 113: Zařazení Zásad UNIDROIT do subkapitoly 3.3 nazvané Mezinárodní smlouvy může být matoucí.
- S. 111n.: Podle odborné literatury, z níž autor sám cituje, prodělal přístup práva Common Law k dobré víře vývoj, odrážející vývoj stavu právního vědomí zejm. anglické společnosti.

Celkově však jde o připomínky, které nenarušují hodnocení práce jako metodicky, strukturálně i obsahově zdařilé. Autor pracuje metodicky pečlivě, obsahově řeší většinu teoretických i praktických otázek tématu způsobem, který bere v potaz dosažený názorový stav, avšak dokáže s ním též jednoznačně a přesvědčivě polemizovat. Tento přístup je základem uspořádaných, přehledných, a to jak dílčích, tak shrnujících, závěrů.

III.

Posuzovaná práce je po formální stránce kultivovaně napsána, její jazyková a odborná úroveň jsou vyvážené a velmi dobré. Práce je téměř bez překlepů a stylistických a gramatických chyb.

Je založena na rozsáhlém studiu domácí a zahraniční literatury, neomezuje se pouze na úzký okruh otázek souvisejících s vlastním tématem, nýbrž hledá širší souvislosti jazykové, obsahové či systémové.

Oceňuji, že autor věnoval cíleně studiu tématu zahraniční pobyt, přičemž polské právní prostředí považuji za velmi inspirativní. Zřetelná je autorova jazyková výbava, díky níž se mu podařilo zachytit velmi široké spektrum poznatků a hodnocení dotýkajících se tématu dobré víry.

IV.

Předložená disertační práce je důkazem, že disertant dokáže konfrontovat závěry teoretických bádání včetně rozsáhlých srovnávacích pasáží se stavem a potřebami každodenní justiční praxe. Výsledkem je originální, dobře teoreticky i metodologicky budované a současně prakticky využitelné pojednání, poskytující přehlednou formou vhled do problematiky dobré víry, avšak zároveň formulující celý soubor námětů a otázek pro další vývoj základního i aplikovaného výzkumu problému dobré víry.

Autor práce prokázal, že zvládl metodiky a standardy vědecké práce v oboru právo a že je způsobilý zpracovat teoreticky i prakticky náročné téma na odpovídající úrovni.

Z uvedeného důvodu práci JUDr. Petra Tégla **d o p o r u č u j i** k ústní obhajobě.

V Brně dne 5.6.2008

prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.

